

สร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน

บทสัมภาษณ์ คุณสฤณี อาชวานันทกุล
บริษัท ป่าสาละ จำกัด

คุณสฤณี อาชวานันทกุล ได้ถ่ายทอดแนวคิดและมุมมองที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมไทย ซึ่งมีความเกี่ยวพันโยงใยกันระหว่างมิติต่าง ๆ ไว้อย่างน่าสนใจ โดยการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำให้บรรลุผล ต้องเริ่มต้นจากการปรับวิถีคิดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างซึ่งเสนอไว้ 2 แนวทาง คือ การกระจายรายได้ และสร้างโอกาสของผู้คนในสังคมให้มีความเท่าเทียม เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน

สฤณี อาชวานันทกุล ช่างนักท่องเว็บชาวไทยส่วนใหญ่รู้จักในชื่อ “คนชายขอบ” หรือ “Fringer” จากบล็อก <http://www.fringer.org/> สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้านเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก มีประสบการณ์ทำงานในภาคการเงินกว่า 8 ปี ก่อนที่จะตัดสินใจออกมาทำเวลาให้กับงานเขียน งานแปล และงานวิจัยอย่างเต็มตัว ผลงานส่วนใหญ่สะท้อนความสนใจอย่างต่อเนื่องในกิจการเพื่อสังคมและการเงินเพื่อสังคม อาทิ สร้างโลกไร้เงิน กุณนิยมที่มีหัวใจ : ทางเลือกใหม่ของการพัฒนา ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา ฯลฯ อีกทั้งเป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งกลุ่มและองค์กรต่าง ๆ เช่น เครือข่ายพลเมืองเน็ต เครือข่ายครีเอทีฟคอมมอนส์ประเทศไทย และสำนักข่าวออนไลน์ ไทยพับลิก้า เป็นต้น ปัจจุบันดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการด้านการพัฒนาความรู้ บริษัท ป่าสาละ จำกัด โครงการล่าสุดที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำ คือ โครงการปรับปรุงเนื้อหาหนังสือ “ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา” และเผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์ www.thai-inequality.org

ฟันสลาย...

หากท้องวัยเรียน

➤ ความเหลื่อมล้ำมีความสัมพันธ์และส่งผลถึงการพัฒนา

โดยปกติคนมักจะมองว่าความเหลื่อมล้ำเป็นแค่เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนา จริง ๆ แล้วเป็นเรื่องที่ส่งผลซึ่งกันและกัน ประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูงมาก ๆ ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และมักจะมีปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเรื่องการไม่ได้รับความยุติธรรม ปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การท้องในวัยเรียนหรือท้องก่อนแต่ง เด็กแว้น และอื่น ๆ อีกมากมาย ยิ่งประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูง ยิ่งมีโอกาสเกิดปัญหาเหล่านี้มาก สำหรับเมืองไทยมีความเหลื่อมล้ำมากมาย แต่คิดว่าที่เป็นปัญหาจริง ๆ มี 3 เรื่อง คือ หนึ่ง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สอง ความเหลื่อมล้ำในเรื่องของการเข้าถึงทรัพยากร และสาม ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาส

เรื่องความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหาหนักมาก คือ ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาส ซึ่งมีประเด็นหลัก ๆ อยู่ 3-4 เรื่อง วันนี้ต้องบอกว่าในสังคมสมัยใหม่ไม่ใช่สังคมของการสงเคราะห์อีกต่อไป แต่เป็นสังคมที่เราคาดหวังว่ารัฐจะต้องคุ้มครอง ซึ่งก็อยู่ในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี 2540 และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็พูดถึงเรื่องพวกนี้ คือ เรื่องสิทธิในฐานะพลเมืองเรามีสิทธิได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพประมาณหนึ่ง สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะ และสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี รวมถึงโอกาสการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นความคาดหวังของพลเมืองสมัยใหม่

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจหรือเป็นตัวบ่งชี้ระดับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และทรัพย์สินมี 2 ตัวที่น่าสนใจ คือ เรื่องคอร์รัปชันกับเรื่องการศึกษา

ประเทศไทยระดับคอร์รัปชันสูงจะมีโอกาสแนวโน้มน้อย ความเหลื่อมล้ำสูง คนที่อำนาจการต่อรองน้อย ยิ่งจ่ายค่าคอร์รัปชันเยอะ ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของรายได้ สมมติเป็นพ่อค้าแม่ค้า อาจต้องจ่ายเทคนิค 40% ของรายได้ทั้งวัน ในขณะที่ผู้รับเหมาที่จ่ายได้โตะ อาจจะเป็นเปอร์เซ็นต์ต่อรายได้จะน้อยกว่ามาก ซึ่งยังไม่นับค่าเสียเวลา โดนระรานอะไรต่าง ๆ อุปสรรคอะไรทั้งหลายที่ต้องเจอ วัน ๆ ไม่ต้องทำมาหากิน

การศึกษาก็เช่นกัน ความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนที่ยื่นจบ ป.6 ม.3 ม.6 กับปริญญา ต่างกันเยอะมาก พุดง่าย ๆ ถ้าไม่ได้เรียนสูง ๆ โอกาสที่จะได้รายได้ดีและต่อเนื่องเป็นไปได้ยาก สิทธิและโอกาสทางการศึกษาจึงสำคัญมาก เพราะส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจด้วย

➤ การจัดสรรงบประมาณหลาย ๆ มิติ ยังไม่ได้มุ่งสร้างโอกาส เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

จากที่เคยศึกษาบทบาทงานวิจัยของอาจารย์หลายท่านที่ทำไว้ เห็นได้ชัดว่าการจัดสรรงบประมาณของไทยในหลาย ๆ มิติ ดูเหมือนจะไม่ได้มองเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำ คือ ถ้ามีมุมมองที่จะลดความเหลื่อมล้ำ คิดง่าย ๆ คนที่มีน้อยก็ต้องให้มาก แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นตรงกันข้าม

ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน ถ้าเชื่อในเรื่องสิทธิการศึกษาอย่างเท่าเทียมก็ต้องดูแลเรื่องของการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เพราะนี่คือสิทธิแล้วกลุ่มที่ควรจะถูกดูแลหรือสนับสนุนเยอะที่สุด คือ เด็กเล็ก เพราะเด็กเล็กคือจุดตั้งต้นของทุกสิ่งทุกอย่าง มุ่งงานวิจัยมากมายระบุว่า ถ้าเด็กเล็กไม่ได้รับโภชนาการหรือการดูแลที่เหมาะสม สมอก็จะโตช้า พอเข้าโรงเรียน

ก็จะเป็เด็กเรียนช้า มันเป็ลูกโซ่ ขณะที่การจัดสรรงบประมาณก็ยังไม่มุ่งไปกับระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเรื่องการสนับสนุน ไม่ใช่สิทธิพลเมือง พอแยกย่อยลงไปอีกก็มุ่งให้กับโรงเรียนคริม โรงเรียนที่อปในภาพรวมจึงสะท้อนวิธีคิดว่ ใครยิ่งรวย ใครยิ่งเก่ง เราจึงสนับสนุนนี่คือความขัดแย้ง ถ้าเราพัฒนาแบบลดความเหลื่อมล้ำจะไม่คิดแบบนี้ เคยคุยกับเพื่อนชาวสิงคโปร์ เล่าว่า ตอนเด็ก ๆ เขาไม่ตั้งใจเรียน เกเร แต่เขาให้เครดิตนโยบายของรัฐบาลสิงคโปร์ที่กำหนดตัวชี้วัด (KPI) ของครู ไม่ได้วัดจากเด็กเก่ง แต่วัดจากว่าครูจะช่วยให้เด็กที่แย่ที่สุดในห้องดีขึ้นได้แค่ไหน หน้าที่ของครูต้องทำให้เด็กต่ำกว่าค่าเฉลี่ยพัฒนาขึ้น ไม่ได้วัดว่ามีเด็กไปโอลิมปิกได้กี่คน หรือว่าเด็กสอบได้ A ก็เปอร์เซ็นต์ อันนี้คือนโยบายการพัฒนาที่แม้จะไม่ได้พุ่งเป้าไปที่การลดความเหลื่อมล้ำโดยตรง แต่เป็นเรื่องของการเพิ่มโอกาสให้เท่าเทียมกัน

ดังนั้น เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ จะต้องใช้วิธีการกระจายอำนาจหรือเพิ่มสิทธิให้ชาวบ้านช่วยออกเสียงหรือเสนอโครงการที่เขาเห็นว่าจำเป็นและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ที่เรียกว่า การทำงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาสได้ นอกจากนี้ยังมีวิธีการตรง ๆ คือ การให้เงินสด (Conditional Cash Transfer) แก่ผู้ที่ยากจนจริง โดยจ่ายแบบมีเงื่อนไข เช่น ต้องส่งลูกไปโรงเรียนหรือทุก 12 เดือนต้องพาลูกไปฉีดยาป้องกันโรค ฯลฯ ซึ่งเป็นโครงการที่บางประเทศ เช่น อินโดนีเซีย และหลายประเทศในละตินอเมริกา ทำแล้วประสบความสำเร็จ

➤ การลดความเหลื่อมล้ำ ต้องแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง

ความเชื่อหรือวิธีคิดในบางเรื่องในสังคมไทยต้องยอมรับว่ามีปัญหา และแสดงให้เห็นถึงการไม่ได้มองปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น การเชื่อเรื่องบุญกรรม ในประเด็นที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น เชื่อว่าจนเพราะกรรมเก่าแล้วยอมจำนน หรือเชื่อว่าถ้าขยันแล้วต้องรวย ถ้าจนแปลว่าไม่ขยัน อีกทั้งไม่ได้ตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลที่แท้จริงว่าคนรวย รวยมาได้ยังไง อาจจะรวยบนความเหลื่อมล้ำ หรือการเอื้อประโยชน์ หรือการคอร์รัปชันมาก็ได้ ขณะที่เราส่งสารคนจน และอาจคิดว่ายากจนเพราะมีกรรม โง่ หรือไม่ขยันเท่านั้น แต่ก็ไม่ได้ตั้งคำถามต่อ

ปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศที่ช่วยตอกย้ำความเหลื่อมล้ำให้ฝังลึกมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปที่ดินอย่างจริงจังไม่เคยเกิดขึ้น* ถ้าไปดูประวัติศาสตร์โลก มันยากมากที่จะมีประเทศใดสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ โดยไม่มีการปฏิรูปที่ดิน เว้นแต่ว่าจะมีเหตุบังเอิญ เช่น เกิดสงครามโลก คนจนก็ลำบาก คนรวยก็ได้รับผลกระทบ หรือเกิดโรคระบาดรุนแรง คนตายไปครึ่งหนึ่ง ก็ลดความเหลื่อมล้ำไปได้โดยปริยาย

นอกจากนั้น เราไม่มีการเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า แม้วันนี้จะดีขึ้นประมาณ 1% แต่ก็น้อยมากจนไม่มีนัยสำคัญอะไร และไม่เก็บภาษีที่ได้กำไรจากหุ้น ทั้ง ๆ ที่การกระจายรายได้ควรมาจากการเก็บภาษีทรัพย์สิน เพราะทรัพย์สินเป็นตัวที่สร้างความมั่งคั่งได้เร็ว ทรัพย์สินที่คนมั่งคั่งในไทยนิยมสะสมมีอยู่ 2 อย่าง คือ หุ้นกับที่ดิน ถ้าจะลดความเหลื่อมล้ำแต่ไม่สามารถจะไปจัดการกับทรัพย์สินที่งอกขึ้นเร็วที่สุด และไม่แตะคนข้างบนที่รวยสุด 1% แล้วจะแก้ปัญหาได้อย่างไร สมมติว่าคน 1% ทรัพย์สินโตปีละ 20% ขณะที่คนจนมาก ๆ แม้จะเพิ่มโอกาส พยายามทำให้เขามีหรือทำอะไรได้ดีขึ้น รายได้ก็เพิ่มเพียงปีละ 2 - 3% ส่วนคนข้างบน 1% รายได้เพิ่มทีละ 20% ก็ยิ่งเหลื่อมล้ำ ยิ่งไงก็ต้องจัดการกับทรัพย์สินของคนข้างบน 1% หากมาใช้วิธีอ้อม ๆ เช่น ขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ก็จะกระทบกับทุกคน ซึ่งไม่ใช่มุมมองที่จะลดความเหลื่อมล้ำได้ตั้งแต่ต้น

ดังนั้น หากต้องการลดความเหลื่อมล้ำเรื่องทรัพย์สินและรายได้ มีอยู่ 2 วิธี คือ หนึ่ง ต้องกระจายรายได้ พุงตุงาย ๆ ต้องไปเก็บภาษีคนรวย เอามากระจายสร้างประโยชน์ให้คนจน สอง ต้องสร้างโอกาสให้คนจน คือ สร้าง capacity ให้เขา ทำอย่างไรให้เขามีโอกาสมากขึ้น มีความสามารถ มีความรู้ จะได้ไปแข่งได้ ซึ่งต้องทำทั้ง 2 อย่างไปพร้อม ๆ กัน

กระจายรายได้

สร้างโอกาส/Capacity ให้คนจน

➤ ยิ่งเหลื่อมล้ำสูง ยิ่งเสี่ยงต่อความไม่ยั่งยืน

ถึงแม้ว่าในระบบทุนนิยมไม่มีทางเท่าเทียมกันได้ ต้องมีคนรวย คนจน แต่ถ้าปล่อยให้มีความเหลื่อมล้ำระหว่างคนที่รวยมาก 1% กับคนที่เหลือ 99% มากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดการกระจุกตัวทางเศรษฐกิจ สิ่งตามมาคือการผูกขาดอำนาจทางการเมือง เพราะคนรวย 1% อาจจะอยากไปมีอิทธิพลทางการเมืองเพื่อรักษาอำนาจทางเศรษฐกิจให้มั่นคง การผูกขาดทางเศรษฐกิจจึงนำมาซึ่งการผูกขาดทางการเมือง และอาจมีการแทรกแซง การลอบบี้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ออกนโยบายที่ไม่เอื้อต่อการแข่งขัน คำถามง่าย ๆ ทำไม่เหล้าไทย เหล้าท้องถิ่น สาโท ถึงเกิดไม่ได้ คำตอบก็ชัดเจนว่า โครงสร้างไม่เอื้อต่อการแข่งขันอย่างเสรี

การเมืองเรื่องของการมีส่วนร่วม

* การปฏิรูปที่ดิน เป็นเรื่องที่ถูกถกมานาน เมื่อปี 2554 คณะกรรมการปฏิรูป ซึ่งนายอาณัติ ปันยารชุน เป็นประธาน ได้เคยเสนอแนวทางให้มีการจัดการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรไว้ไม่เกิน 50 ไร่ต่อครัวเรือน และให้จัดตั้งกองทุนธนาคารที่ดินเพื่อการเกษตร เพื่อทำหน้าที่จัดซื้อที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือที่มีการถือครองสิ้นเกินมาจัดสรรให้เกษตรกรที่ขาดแคลนที่ดินทำกิน แต่หลังจากนั้นไม่เคยมีการนำแนวทางนี้ไปใช้ และขณะนั้นการถือครองที่ดินของตระกูลใหญ่ ๆ ในเมืองไทยมีตั้งแต่ 5,000 - 10,000 ไร่ขึ้นไป และมีบางตระกูลถือครองที่ดินมากถึง 2 แสนไร่ และสูงสุดมากกว่า 6 แสนไร่

เมื่อความเหลื่อมล้ำสูง เศรษฐกิจยิ่งหัวโตและเปราะบาง การที่ทุกอย่างถูกกำหนดโดยนายทุนไม่กี่ตระกูล มีความเสี่ยง การสร้างเศรษฐกิจในประเทศให้เข้มแข็งและยั่งยืน ฐานต้องกว้าง หรือต้องเป็นเศรษฐกิจที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (Inclusive Economy) หมายความว่า คนจำนวนมากมีหนทางทำมาหากิน มีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เยอะ ๆ มีความหลากหลายของผู้เล่นในระบบเศรษฐกิจ ไม่ไปผูกอยู่กับธุรกิจใหญ่ ๆ ไม่ก็อย่าง รวมถึงการมีอิสระและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีผลดีกับสังคม มีความยุติธรรม และมีผลดีต่อเศรษฐกิจด้วย เพราะช่วยรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ เวลาเกิดวิกฤตก็จะไม่เซมาก

นโยบายแก้ไขความเหลื่อมล้ำ หลักการต้องชัดเจน การบริหารจัดการต้องมีประสิทธิภาพ และมีผลลัพธ์

นโยบายที่มุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำ ต้องเริ่มต้นที่แนวคิดหรือหลักการที่ชัดเจน เช่น เรื่องระบบประกันสุขภาพที่คนไทยทุกคนควรมีสวัสดิภาพเท่าเทียมกัน แม้แต่สิทธิในการรักษาพยาบาลของผู้ที่ทำงานสังคมน สิทธิบัตรทอง สิทธิข้าราชการ ไม่ควรมีความเหลื่อมล้ำ เว้นแต่ใครมีเงินมาก จะจ่ายมากก็เป็นเรื่องส่วนบุคคล หรือเรื่องผู้สูงอายุ ถ้าเชื่อว่าทุกคนควรจะมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เพราะเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดูแลพลเมือง

ถ้ามองว่าเรื่องเหล่านี้เป็นสิทธิ คำว่า “สิทธิ” หมายถึงต้องได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนต้องได้ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด แต่จะอย่างไรให้มีงบประมาณเพียงพอ อันนี้เป็นเรื่องของการบริหารจัดการที่รัฐจะต้องดูแลให้มีประสิทธิภาพ ต้องคำนวณว่าผู้สูงอายุควรได้เงินขั้นต่ำเท่าไร หากเงินมีน้อยไม่พอจะต้องทำอย่างไร ประเด็นนี้ถ้าสามารถจัดการเรื่องการเก็บภาษีอัตราก้าวหน้าที่ก้าวหน้าจริง ๆ ได้ ก็จะเอียงกันเรื่องนี้น้อยลง เพราะมีเงินมากพอเพื่อเอาไปทำเรื่องเหล่านี้ นี่คือนโยบายกระจายรายได้ นโยบายเพื่อความยุติธรรม

ทั้งนี้ นโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำไม่ว่าจะเรื่องการประกันสุขภาพผู้สูงอายุ หรือว่ากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ฯลฯ เวลามีปัญหาในทางปฏิบัติก็ต้องไปดูว่าที่ทำมาแล้วเป็นยังไง มีปัญหาตรงไหน และปรับปรุงแก้ไขตรงนั้น เพื่อให้เดินหน้าไปได้ โดยจะต้องมีตัวชี้วัด (KPI) มีการติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับคนทุกกลุ่ม ทั้งคนจน คนชั้นกลาง และคนรวย ต้องดูว่าลดความเหลื่อมล้ำได้จริงไหม

การเก็บข้อมูลและติดตามผล สำคัญต่อการลดความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำไม่ใช่เรื่องที่อยู่ในความสนใจหรือการรับรู้ของคนทั่ว ๆ ไป จึงต้องแสดงให้เห็นด้วยข้อมูล หลาย ๆ เรื่องที่รัฐดำเนินการไปแล้ว แต่ไม่ได้มีการติดตามผลที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น การจัดระเบียบทางเท้า มีพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอยได้รับผลกระทบที่พันครัวเรือน แล้วดีจริงไหม อาจจะเดินสะดวกขึ้นแต่อันตรายกว่าเดิมก็ได้ เพราะมีมอเตอร์ไซด์ขึ้นมาวิ่งบนทางเท้า ซึ่งยังไม่มี การเก็บข้อมูลตรงนี้ คนทั่ว ๆ ไปอาจบอกว่าดีนะ เป็นระเบียบ แต่อาจจะไม่ได้มองว่าแล้วกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจะเป็นอย่างไร

ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จึงมีส่วนสำคัญต่อการลดความเหลื่อมล้ำด้วยเช่นกัน

➤ ทุกคนอยู่ได้ด้วยการทำงานพึ่งพาอาศัยกัน และมีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้

การลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมช่วยได้ อย่างเช่น **บทบาทของภาครัฐ**ก็กับการลดความเหลื่อมล้ำ ถ้าไปดูเรื่อง ช่องว่าง (Gap) ระหว่างเงินเดือนของคนที่มีรายได้น้อยที่สุดเทียบกับผู้บริหารสูงสุดขององค์กร (CEO) ในประเทศไทยจะแตกต่างกันมาก ขณะที่ประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างต่ำ เช่น ญี่ปุ่น ฟินแลนด์ จะมีช่องว่างระหว่างคนที่เป็ CEO กับพนักงานแรกเข้าเพียง 5 - 6 เท่า ของไทยมากกว่า 10 เท่า และข้อมูลพวกนี้จะเป็นความลับ ไม่เปิดเผย ถ้าบริษัทตั้งใจจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำจริง ๆ อาจต้องเปลี่ยนนโยบายการจ่ายเงินเดือนโดยระบุเลยว่า CEO จะมีเงินเดือนไม่เกินกี่เท่าของพนักงานระดับล่าง

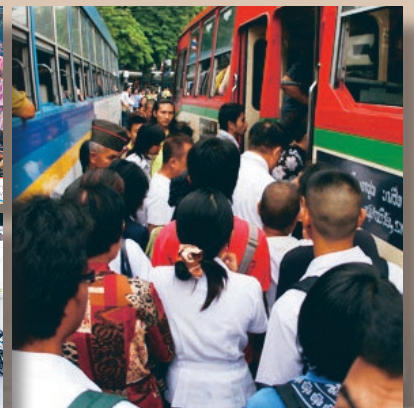
ในระดับปัจเจกบุคคล เริ่มจากการปรับเปลี่ยนความคิด โดยต้องทำความเข้าใจก่อนว่า ชีวิตของตัวเองอยู่ได้ด้วยใครบ้าง ต่อให้เป็นคนรวย 1% ก็ไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองหรืออยู่ได้ด้วยครอบครัวของตัวเอง มีองคาพยพ เกื้อกูลที่มองไม่เห็นอีกมากมาย รวมถึงระบบของรัฐด้วย การที่สังคมไทยเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์หรือการรู้จักคุ้นเคยกับใครบางคนอาจทำให้คุณสามารถมีสิทธิพิเศษเหนือคนอื่น

BREAK THE CORRUPTION CHAIN

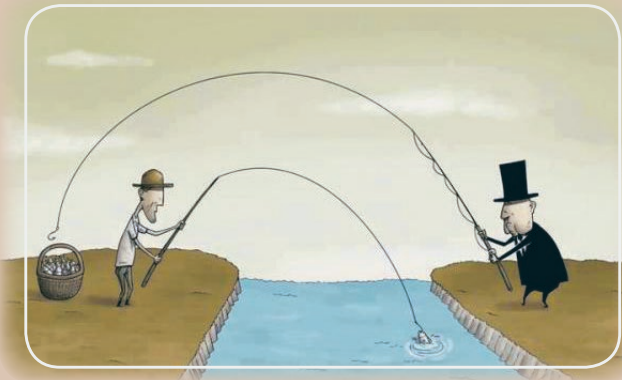
ประเด็นคือ คนที่เป็นอภิสิทธิ์ชนต้องยอมรับว่า คำว่า “อภิสิทธิ์” คือ ต้นทุนที่คนอื่นต้องจ่ายเพื่อให้คุณได้ใช้ชีวิตอย่างมีอภิสิทธิ์ จึงไม่ถูกต้องที่คุณจะไม่ต้องจ่ายค่าอภิสิทธิ์เหล่านี้ คือ ทุกอย่างมีราคาในทางเศรษฐศาสตร์ อภิสิทธิ์ก็มีต้นทุน แม้ไม่ได้เป็นคนจ่ายโดยตรง ก็ต้องจ่ายทางอ้อมอยู่ดี ผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นเต็มไปหมด อย่างเช่น ถ้าเราขับรถ ทุกวันนี้ก็ไม่ใช่อภิสิทธิ์แล้ว เพราะรถติดตลอดเวลา ซึ่งเป็นการตัดสินใจของใครบางคนหรือรัฐที่ให้ความสำคัญกับรถยนต์มากกว่าการขนส่งสาธารณะ ทำให้ปริมาณรถยนต์ส่วนตัวมีมากกว่าความสามารถในการรองรับของพื้นที่ถนน ทุกอย่างมีที่มาที่ไป

ดังนั้น ทุกคนควรพยายามมองเห็นและตระหนักถึง ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ถ้าถ่างกว้างมาก เรายังอยากอยู่ในสังคมแบบนี้ไหม สังคมที่คนรวยก็รวยขึ้นไปเรื่อย ๆ แล้วก็ทำอะไรที่เขาอยากทำ ขณะที่คนอื่นอยู่ยากขึ้นเรื่อย ๆ และหากถึงจุดที่การเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนฐานะทางสังคมไม่มีทางเป็นไปได้ ผู้คนรู้สึกไม่มีความหวัง สุดท้ายก็มีผลพวงที่ไม่ดีตามมา ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น ไม่ใช่เศรษฐกิจที่ยั่งยืน ไม่ใช่สังคมที่สงบสุขและน่าอยู่

➤ จะเปลี่ยนวิธีคิด ต้องฉายให้เห็นภาพอนาคต

เมื่อวิธีคิดเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การเปลี่ยนวิธีคิดของคนจึงต้องเชื่อมโยงและสื่อสารให้คนเข้าใจด้วยการวาดภาพอนาคต โดยคาดการณ์แนวโน้ม 10 ปี 20 ปี หรือ 30 ปีข้างหน้า สังคมไทยจะเป็นอย่างไรหากไม่มีการจัดการปัญหาเหล่านี้ เช่น การถือครองที่ดิน ยังไม่มีการคึกกัน ภาษีที่ดินยังไม่ไปถึงไหน ภาษีมรดกเก็บได้ปีละนิดเดียว จนไม่มีนัยสำคัญอะไร การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุขณะที่การออมของคนไทย ยังไม่เพียงพอใช้จ่ายยามเกษียณ อัตราการรู้หนังสือหรือคุณภาพการศึกษา ถ้ายิ่งเป็นแบบนี้จะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต เป็นต้น

ความเหลื่อมล้ำระดับปกติ เป็นสังคมที่คนอาจจะไม่ได้เกิดมาฐานะดี แต่มีระบบรองรับ โครงสร้างเอื้ออำนวย ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียม ได้โอกาส ได้อะไร เมื่อใครก็ตามได้ชวนชวยหรือใช้ความพยายามของตัวเองก็สามารถเปลี่ยนฐานะได้ แต่สังคมที่ความเหลื่อมล้ำมันห่างมาก ๆ จนไม่ปกติ คือ สังคมที่ทำให้คนฐานะยากจนรู้สึกว่าจะขยันหรือทำอย่างไรก็ไม่มีทางไป หากไม่ได้เกิดมาในตระกูลที่มีเงินอยู่แล้ว ชีวิตจะอยู่ยากมาก และไม่มีทางที่ลูกหลานจะได้ดีกว่าตัวเอง ซึ่งอาจรวมไปถึงการถูกกีดกันสิทธิ โอกาสการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ก็มีปัญหา ความคิดทางการเมืองไม่เหมือนกันได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน จนคนรู้สึกที่ไม่ยุติธรรม อันนั้นคือจุดที่เรียกว่าอันตราย สังคมเดินไปไม่ได้แล้ว

คิด ทำ นำ
เปลี่ยน

“ความเหลื่อมล้ำระดับปกติ เมื่อใครก็ตามได้ชวนชวยหรือใช้ความพยายามของตนเองก็สามารถเปลี่ยนฐานะ แต่สังคมที่ความเหลื่อมล้ำมันห่างมาก ๆ จนไม่ปกติ คือ สังคมที่คนยากจนขยันหรือทำอย่างไรก็ไม่มีทางไป”